

Directie

Contactpersoon
Persoonsgegevens

Datum

14 april 2025

Onze referentie

2026-

memo

Memo inzake regelgeving versterkte gebedsoproepen

In dit memo wordt ingegaan op het wettelijk kader dat ziet op de regulering van klokgelui en (versterkte) gebedsoproepen. Er wordt kort ingegaan op de toepasselijke regelgeving en de ruimte die deze regelgeving biedt tot regulering, en op de verantwoordelijkheid voor deze regelgeving.

Grondwet

Uitingen tot het belijden van een godsdienst of levensovertuiging worden beschermd door artikel 6 van de Grondwet en artikel 9 EVRM.¹ Algemene beperkingen op dit grondrecht kunnen enkel plaatsvinden voor zover er sprake is van een wet in formele zin. Voor beperkingen van de belijdenis die plaatsvindt buiten gebouwen en besloten plaatsen geldt dat dit ook bij lagere regelgeving kan plaatsvinden, voor zover de beperking plaatsvindt ter bescherming van de gezondheid, in het belang van het verkeer en ter bestrijding of voorkoming van wanordelijkheden. Daarnaast brengt een redelijke uitleg van artikel 6 Grondwet met zich mee dat degenen die dit recht uitoefenen daarbij onderworpen zijn aan beperkingen die in algemene zin het noodzakelijke gevolg zijn van maatregelen die iets anders beogen. Een voorbeeld is, zoals in het onderhavige geval, om excessieve geluidhinder te voorkomen.²

Het oproepen tot gebed door religieuze gezangen of klokgelui is een manifestatie van religie die door het recht op vrijheid van godsdienst en levensovertuiging beschermd wordt. Het moet voor moskeeën en kerken dus mogelijk zijn om geluid te produceren ten behoeve van diensten en plechtigheden. Gebruikmaking van geluidsversterkende apparatuur voor het oproepen tot gebed wordt echter gezien als een zogeheten connex recht dat niet rechtstreeks door de godsdienstvrijheid wordt beschermd. Een eventuele beperking van zo'n connex recht – en dus ook van de versterkte gebedsoproep – mag geen betrekking hebben op de inhoud hiervan of het recht illusoir maken, en moet noodzakelijk en proportioneel zijn in

¹ De godsdienstvrijheid in Nederland valt ook onder de bescherming van artikel 18 IVBPR en 10 EU-Handvest. De praktische betekenis hiervan is echter beperkt, zodat er in dit memo wordt ingegaan op artikel 6 van de grondwet en artikel 9 van het EVRM. Er is geen concrete jurisprudentie van het EHRM over de versterkte gebedsoproep als zodanig. Uit jurisprudentie van de ABRvS volgt dat gebruik van geluidsversterking verboden is met het recht op belijden en betogen, ('een connex recht'), waarvan een beperking weerslag kan hebben op de uitoefening van die grondrechten zelf. Daarbij stelt de Afdeling dat beperkingen niet zo ver mogen gaan dat geen gebruik van betekenis overblijft van de uitspraken. Zie ECLI:NL:RVS:1996:AN5002. Zie in dit kader ook ECLI:NL:RVS:2021:910.

² Zie in dit verband ECLI:NL:RVS:1993:AN3731. Een ander voorbeeld is het stellen van brandveiligheidsmaatregelen of welstandseisen.

verhouding tot het beoogde (legitieme) doel. Overigens geldt voor het connex recht – waar de versterkte gebedsoproep onder valt – een vergelijkbaar afwegingskader als voor uitingen die wel rechtstreeks door de vrijheid van godsdienst worden beschermd, en mag het lokale gezag de regels over het toegestane geluidsniveau niet strenger handhaven voor geluidsversterkte gebedsoproepen ten opzichte van klokgelui.

Directie

Datum

14 april 2025

Onze referentie

2026-

Verantwoordelijkheid en bevoegdheid

De Minister van Binnenlandse Zaken is primair verantwoordelijk voor de Grondwet, en de verschillende grondrechten die daarin zijn neergelegd, waaronder de vrijheid van godsdienst.

Wet op de openbare manifestaties

Artikel 10 van de Wet openbare manifestaties (WOM) staat klokgelui ter gelegenheid van godsdienstige en levensbeschouwelijke plechtigheden en lijkplechtigheden, alsmede oproepen tot het belijden van godsdienst of levensovertuiging, toe. In dit artikel is ook opgenomen dat de gemeenteraad bevoegd is daarover regels te stellen met betrekking tot de duur en het geluidsniveau. Dat betekent dat hierover regels in de APV kunnen zijn opgenomen.

In een uitspraak van de ABRvS uit 2011 over klokgelui bepaalde de Afdeling dat de bevoegdheid tot regulering “van duur en geluidsniveau binnen redelijke grenzen”, welke er niet toe leidt dat geen gebruik van betekenis om de klok te luiden meer resteert, geacht moet worden de vrijheid van godsdienst niet te beperken. De vrijheid van godsdienst impliceert daarmee ook niet de vrijheid van kerkklokgelui van elke duur en volume. Dit brengt overigens eveneens met zich mee dat een verbod niet enkel mag zien op versterkte gebedsoproepen; marges voor toegestaan van geluid bij de versterkte gebedsoproep dienen eveneens te gelden voor klokgelui.

Verantwoordelijkheid en bevoegdheid

Op grond van deze bepaling is het dus de gemeenteraad, en niet de regering, die bevoegd is om regels te stellen omtrent de regulering van gebedsoproepen (zowel versterkt als akoestisch). De Wet op de openbare manifestaties is ondertekend door de Minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties, en valt ook thans naar de betreffende onderwerpen onder de bevoegdheid van de Minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties (uitoefening van recht op vrijheid van godsdienst, levensovertuiging, recht tot vergadering en betoging).

Besluit kwaliteit leefomgeving

De instructieregels over geluid zijn opgenomen in het Besluit kwaliteit leefomgeving. Dit besluit heeft per 1 januari 2025 het Activiteitenbesluit milieubeheer vervangen. Het (vervallen) Activiteitenbesluit kende een uitzondering voor het geluid ten behoeve van het oproepen tot het belijden van godsdienst of levensovertuiging of het bijwonen van godsdienstige of levensbeschouwelijke bijeenkomsten en lijkplechtigheden, alsmede geluid in verband met het houden van deze bijeenkomsten of plechtigheden. Het (nieuwe) Besluit kwaliteit leefomgeving voorziet niet expliciet in deze uitzondering, maar biedt de gemeente voldoende ruimte om zelf te voorzien in een aangepast regime.³

³ Stb. 2018, 292. In de toelichting bij dit besluit is ten aanzien van dit onderwerp het volgende opgenomen (p. 359): “Het besluit biedt ook de mogelijkheid om geen waarden voor de geluidimmissie in het omgevingsplan op te nemen. In plaats van dergelijke waarden zou

Uit jurisprudentie van de ABRvS, die nog zag op het (vervallen) Activiteitenbesluit kan worden afgeleid dat het lokale gezag bij het bepalen van het maximaal toelaatbare niveau aansluiting mag zoeken bij de in dat besluit neergelegde geluidswaarden, omdat hieruit blijkt wanneer in objectieve zin gesproken kan worden van geluidsoverlast.

Directie [REDACTED]

Datum

14 april 2025

Onze referentie

2026-[REDACTED]

Verantwoordelijkheid en bevoegdheid

De Minister voor Volkshuisvesting en Ruimtelijke Ordening is verantwoordelijk voor de Omgevingswet, waar het Besluit kwaliteit leefomgeving op is gebaseerd.

dan wel gebruik gemaakt kunnen worden van gebruiksregels. Dat laatste kan bijvoorbeeld nuttig zijn als het omgevingsplan activiteiten toelaat die niet dagelijks of continu geluid produceren. Verwacht mag worden dat gemeenten tot het oordeel zullen komen dat waarden voor de geluidimmissie per (deel van het) etmaal niet passen bij deze activiteiten, ook met het oog op de handhaafbaarheid van dergelijke waarden. Aan de regel dat het omgevingsplan erin voorziet dat het geluid door een activiteit op geluidgevoelige gebouwen aanvaardbaar is kan een gemeente voor dergelijke activiteiten bijvoorbeeld voldoen door het stellen van gebruiksregels. Enkele voorbeelden daarvan zijn: Godsdienstige activiteiten, zoals het oproepen het bijwonen van bijeenkomsten of tot gebed".